

A megvalósult álom

CSILLAGKERESŐBEN. Az éjszaka közepén az országúton találtak rá egy hatéves német fiúcskára, aki pedálos kisautójával elment otthonról, hogy „csillagokat keressen” – közölte az észak-rajna-vesztfáliei Münster város rendőrsége. Kihasnálva, hogy szülei már alszanak, a gyermek melegen felöltözött, és kisautójával elpedálozott a közeli Altenberge irányába. A rendőrséget egy felnőtt autós riasztotta, miután észrevette a feletébb szokatlan, kivilágítatlan járművet.¹

Ha egy gyerek egészséges, és a szíve, esze rendjén működik, akkor eszébe sem jut, hogy el ne induljon, az álma, vágya után... Vajon a felnőtt is ilyen?

Kétféle álommal szoktunk gyakorta találkozni, az egyik az éjszakai álom, a másik a vágyott cél, amit megálmodunk magunknak. Az a közös bennük, hogy mindegyik egy olyan „tartományhoz” kapcsolódik, amelynek érvényessége túlmutat a hétköznapi tudaton, nevezhetjük ezt a tartományt áthatolónak másképpen transzcendensnek, hiszen egy kézzel nem fogható világban gyökerezik, de azért látható, hiszen mindig képekben nyilatkozik meg számunkra. A kép pedig minden valószínűség szerint ősbibb mint a szó, az archaikus idők nyelve egyértelműen a kép volt. Amikor éjszakai álunkban képeket látunk, olyan, mintha visszatérnénk egy jól ismert nyelvhez, amit mégis elfelejtettünk. Ismerős, de mégsem értjük teljesen! Jung szerint az álomnak és a mítoszoknak, meséknek ugyanaz a nyelve, ráadásul ez a lélek anyanyelve is egyben... Létezik, hogy elfelejtettük az anyanyelvünket? Jung azt is írja: ... *A mítoszokban és a mesékben – akárcsak az álomban – a lélek önmagáról beszél, s az archetípusok természetes összjátékukban nyilatkoztatják ki magukat, mint „alakítást, átalakítást, az örök értelem örök csevegését.”²*

Mi van akkor, ha nincsenek is álmaink, mert ma nagyon kevés ember álmodik... de legalábbis nem emlékszik az éjszakai álmára, nappali álmai meg többnyire megállnak a földi tartományban (jólét, siker, gazdagság), álmodozni meg nincs ideje, helyette tévét néz... – készen kapott álmokon él. Lehet, hogy ők vannak ma többségben, de mi van, ha valaki azok közé tartozik, akiknek van álmuk, és azt szeretnék megvalósítani?

Mit mond erről a fent említett „örök értelem” nekünk, feledékeny utódoknak az álomról, az álom megvalósíthatóságáról, az emberről, akinek van álma, és aki azt meg is akarja valósítani? Volt valamikor a létnek egy távolba nyúló tartománya, amikor az ember egy volt az álmával, annyira valóságosnak érezte, hogy ezt az álmot tette létének centrumába! Ezt az állapotot, illetve ennek az állapotnak a képét, lenyomatát hiánytalanul hagyta ránk az egység világának máig megmaradt emlékezete, a mese.

Mi a mese? A mese nem műalkotás, nem irodalmi műfaj, hanem egy örök hang a létezés ősidejéből, lecsapódó tapasztalat a létezés formáiról, mindarról, ami megtörténhet, mert már egyszer vagy többször, vagy számtalanszor megtörtént. Ha ma a világban összegyűjtött mesetípusokat ebből a szemszögből vizsgáljuk meg, nyilvánvalónak látszik, hogy minden lehetséges élethelyzetre van „koreográfia”, azaz minden olyan helyzethez, ahol a rend szövedéke felbomlik, van egy mese-forma, amely azt mutatja be, hogyan lehet megoldást találni a harmónia helyreállítására. Ezeket a történeteket, amelyek az álmról, illetve az álom megvalósulásáról szólnak, az Arne-Thomson-féle világ mese katalógus ún. álomlátó típusú meséknek nevezi.

A most felidézésre kerülő mesét Kriza János gyűjtéséből ismerjük.³ Mesénk hőse egy kisfiú, aki elindul 16. gyerekként, hogy szolgáljon, egy régebbi változat szerint, hogy istenes emberré váljék. Mindkettő azt jelenti, hogy önmaga boldogságát/boldogulását keresi, ami természetes módon össze van kötve a szolgálattal. (A mai tizenévesek a felmérések szerint a következő jövőképet fogalmazzák meg nagy átlagban: gazdag leszek, lesz nagy házam, autóm...)

Amikor még kicsik vagyunk, van valamin, ami nem mindig marad meg a későbbiekben..., ezt ösbizalomnak nevezik, amit a gyermek birtokol, aki még teljes lélekkel kapcsolódik a világ szellemi, alkotó természetéhez, így olyan képességekkel rendelkezik, amely megkülönbözteti őt a körülötte lévő „felnőtt” világtól. A „szolgálat” közben dőlhet el, hogy a gyerekként és *tizenhatodikként* birtokolt képességek megmaradnak-e felnőtt korára, vagy elveszíti őket a férfivá érésben, a világgal való találkozás során.

Minden álmot megvalósítani igyekvő szolgálatot kereső lélek esély arra, hogy a világban helyreálljon a rend, amit elveszítettünk valamikor, valahol...

Hősünk egy jó gazdához szegődik ökröket hajtani, földet művelni. Ügyes és jóra való gyerek, de mégis egy nap nem hajtja haza az ökröket, hanem az éjszakai nehéz munkától álomba merül. Ebben az alvás/álmodás állapotában rajtakapja a jó gazda, s ébrenlétre rugdossa. A fiú azzal védekezik, hogy álmot látott, ami fontosabb volt mint a munka. De nézzük meg kicsit jobban, ki is ez a jó gazda, akinek szolgálunk éppen: a földet művelő gazda az ösképe a tevékenykedő embernek, a világban működő akaratnak, amely fenntartja, elteti a mindennapok szükségleteit, amely által egyáltalán létezőnk. A megművelt föld ugyanannyira lehet maga az ember, aki tudást szerez, eszközöket alakít ki az életben maradásra, uralja a neki szánt világot. Ő az a részünk, aki tanul, dolgozik és autót vezet, aki gondoskodik a gyerekeiről, vigyáz a környezetére, aki újabb és újabb technikákkal szolgálja a fejlődésnek nevezett állandóságot, a biológiai fajfenntartást, az életet.

Hogy jön ide az a részünk, aki álmodik?

Na, itt jön be az első csapda: mi van, ha a föld művelése közben elveszítjük az álmainkat? Mi van, ha beleragadunk a munka világába, és elfelejtjük, hogy van egy álmodni tudó részünk, aki valami többet szeretne az élettől? Ez nagyon gyakran be is következik, gondoljunk Karinthy novellájára – amikor szembe találkozott 20 éves önmagával... Itt álljunk meg egy pillanatra, mert itt van a kulcsa ennek a történetnek és az egész álom témának.

Mi lehet fontosabb az életben, mint ez a jó gazda által megjelenített állandó tevékenység, maga a munka és a belőle származó jólét? Van-e annál fontosabb, hogy jó polgárai legyünk egy állandóan tevékenykedő, jól körülhatárolható anyagi világnak?

Az archaikus gondolkodásban ez így föl sem merül, nem igazán kérdés (de azért a végén mi is megpróbálhatjuk megválaszolni!)

A mese megy tovább, és a fiút a gazda megkötözi, konkrétan egy fához kötözi haragjában, és ott hagyja az erdőben. Valószínűleg tapasztalhattuk már azok haragját, akik elveszítették már az álmaikat, és most elvinnék azét is, akinek még van... Irigység talán az az érzés, ami ilyenkor tapinthatóan jelen van.

Vadászok, pontosabban a király vadászai találják meg a fiút, de a feloldozás feltételeként ők is az álmot akarják. S mivel a fiú nekik sem adja meg a választ, mit is álmodott, ők is ott hagyják a fához kötözve, majd a király parancsára oldják el és vezetik az udvarba. A király megeteti, megitatja, de cserébe ő is az álmot akarja. Ő sem kapja meg, így a fiút egy földalatti tömlőbe záratja, s a kulcsot eldobja.

De ki is ez a vadász, és mit jelent a király haragja?

Ha megnézzük a vadász és a király archaikus jelentését, máris újabb izgalmas megfelelési mezőket találunk, ahol meg is ragadhatunk, de tovább is mehetünk az ál munk után. A vadász archetípusa a mesékben nagyon pontosan körülhatárolható, ő az, aki megment a haláltól – aki pl. megmenti Hófehérke életét, amikor a mostoha halálra szánja, de Piroskát is a farkastól egy másik mesében. Ő a tudásunk mindarról, amire az ember fizikailag képes, a testünk intelligenciája, aki ismeri az élet és a halál jelentését, aki azonosítja bennünk a határainkat fenyegető veszélyeket. A vadásznak adni az ál munkat nagyjából annyit jelent, hogy mindent betölteni, ami ebben a mezőben lehetséges. Lehet egészségessé, erőssé és harcossá válni, egybesimulni a természettel, ideális esetben olyan természetazonos módon élni, mint az erdő állatai. Vagy lehet nőként (férfiként is!) nagyon céltudatosan használni a testünket, ezzel sokra lehet vinni bizonyos területeken... Vagy lehet csak bióételeket enni, elutasítani minden technikai eszközt, harcos környezetvédőként élni, vagy éppen testépítőkké, vagy élsportolókká válni.

Ha viszont a királynak adjuk oda az álmunkat, akkor a hatalom és a fontosság világába kerülünk, ahol a dolgok eldőlnek. Lehetünk politikusok, netán nagy multcégek jól fizetett alkalmazottai, vagy gazdag vállalkozók, akik sokak életéről és jólétéről hoznak döntéseket. A király igazi és legfontosabb feladata magasabb értelemben mégis leginkább a rend védelme és érvényesítése. Ha jó király! Ha nem az, akkor a mese törvénye könyörtelenül ledönti a trónról...

A mese hőse nem adja egyiknek sem oda magát, mert a szellemi érés olyan szakaszába érkezett, amikor már nem elégszik meg a mások által felkínált életformával, hanem konzekvensen követi a saját belső (álom) hangját. A *jó gazdává* válás lehetőségét ugyanúgy kiengedte/elengedte, ahogy most a vadászok, illetve a király által kínált segítséget is visszautasítja. Egyiket sem választja, mert ezek nem egyeznek a benne megszólalt álommal. Inkább vállalja a bezáratást, semhogy feladja ezt a megnevezhetetlen álmot.

Hogy jól döntött-e, még nem tudjuk, de egy valami történik: megjelenik a színen a kis királylány, aki megsajnálja a fiút és a börtön kulcsát megtalálva eteti és itatja az álmát őrző fiút. Ez pedig egy nagyon komoly következmény! Ugyanis megjelent az életében egy eddig csak az anya révén ismert tápláló és gyengéd erő, amely megédesíti a létet, és amellyel kapcsolatban maradvá valami új és izgalmas dolog nyílik meg. A világ elkezd számára olyan belső élménnyé válni, amelynek működését egyre pontosabban látja, érzi, érzékeli.

A szerves kultúrában élő népek, akiket primitívnek nevezett az elmúlt századok fehér ember tudománya, teljesen természetes volt, hogy a férfivá avatás rituáléjában központi szerepet kapott a jelölt elzárása, majd egy élet/halál mezsgyéjére vezető feladat teljesítése. Ez többnyire látomás kereséssel egybekötött vadászat volt, ahol a törzs totemisztikus állatának elejtésével mintegy vér-közbe került a gyökereivel. Ez az élmény adott számára egy olyan bensőséges tudást a világ természetéről, amely számos ponton meghaladta a sima vadászatról való tudást. Mitikus közelségbe került a saját kultúráját alkotó tudással, amely jórészt átnyúlt a másik, ún. transzcendens mezőbe. Kinyílt számára a valami nagyobbhoz való tartozás mitikus élménye, átélte és megélte valamilyen formában a saját kultúrájának szakralitását.

Ez a tudás ott és akkor kezd aktivizálódni, amikor próbára van téve! Beszélgetni bármiről lehet... A próba valami olyan dolog, amikor a nagyon konkrét gyakorlati életben számot kell adnunk arról, hogy kik is vagyunk valójában? Mennyit értettünk meg mindabból, ami körülvesz az életben...

Három próbát állít a *Fekete király* a *Fehér király* elé, mindhármát a fiú oldja meg a börtönből a királylányon keresztül, őt mintegy médiumnak használva. Azt tanácsolja ugyanis neki, hogy tegyen úgy, mintha aludna, s álmában jött a megoldás.

Itt már talán nem is kérdés, hogy miért fenyegeti a *Fehér királyt* egy *Fekete király*, hiszen amikor fenyegetéssel akarta álmának átadására kényszeríteni a fiút, akkor alapvetően vétett a királyság eszméje ellen, hiszen a király feladata magasabb értelemben a rend védelme és érvényesítése. Ha ebben hiba támad, akkor máris támad a fekete király. Ezt többnyire a valóságunkban úgy éljük meg, hogy ellenséges erők kereszt-tüzébe kerülünk, és persze mindenkit okolunk miatta, csak arra nem gondolunk, hogy a hiba talán a saját készülékünkben lehet...

A három próba fontos tanítás arról, hol és hogyan vétjük el az életünkben a dolgokat:

ELSŐ PRÓBA

...Küldött a Fekete király király atyámnak egy pálcát. Hogyha meg nem tudja mondani, melyik a pálcának a töről való vége, s melyik a hegyről való, országostul együtt elpusztít.

Az álomlátó megoldása következő, amit a kis királylány szájába ad:

Azt álmodtam, hogy vigyünk a kútra egy kádat, azt töltsük meg vízzel, s azt a pálcát vessük bele a vízbe. Amelyik vége a hegye felől való, az könnyebb, az kifele áll, amelyik vége a töve felől való, az nehezebb, s lefele húzódik.

Nem a cselekvés/*pálca* minősége a kérdés, hanem az eredete/*töről való vége*, vagyis az, hogy honnan indult el, honnan ered! Itt arról a tudásról van szó, amivel felismerhetjük azokat az érzéseket, indítékokat, amelyek szerint ítélkezünk, harcolunk, és ez által uralhatjuk a cselekedeteinket! Amikor a *pálca* büntet, tudjuk-e mindig, hogy kiért miért haragszunk? Vajon a haragunk önző és korlátolt-e vagy valóban egy magasabb szempontú rend védelmében használjuk? Így a víz – érzések próbája révén – az ítélet, avagy másképpen *pálca*, büntetés helyett tudássá, a dolgok igaz természetének felismerésévé válhat.

MÁSODIK PRÓBA

Kifogat a Fekete király a ménesből három, egy anyától való csikót, de azok olyan egyformák voltak, mint három egy tyúktól való tojás, s ír mellé egy cédulát: „No, te Fehér király, hogyha meg nem tudod három nap alatt mondani, hogy a három csikó közül melyik a nagyobb, s melyik a kisebb, országostul együtt elpusztítalak.”

Az álomlátó fiú megoldása itt is a hagyományos ésszerűségből indul ki, egy nagyon hétköznapi tényből: amit eszel, azzá leszel!

Az ő megoldása az, hogy kínáljanak fel három fajta edelt a csikóknak: árpát, kölest és édes tejet. Miért? Mert a legidősebbnek a legerősebb a fogazata, így valószínű, hogy a keményebb gabonához, az árpához szegődik. A legkisebb nyilván az édes tejet választja, így marad a középső a kölesnél. Minden gabonának megvan a bolygó megfelelője, az árpa nem véletlenül a Marshoz tartozik, a köles pedig a Merkúrhoz. Elsőre

talán harcolunk, másodjára már a merkúri diplomácia, a tárgyalás következhet, harmadjára lehet, hogy „csak” szeretettel kapcsolódunk?!

Gondoltunk-e már arra, hogy mi az a táplálék fizikai és szellemi értelemben, amivel jóllakatjuk magunkat? Hogy mennyire árulkodó az, hogy mivel etetünk másokat, és mivel táplálkozunk mi magunk? Itt egy nagyon egyszerű tényről van szó! A király elsőrendű felelőssége abban van, hogy olyan szellemi táplálékról gondoskodik a népe számára, amely őt építi, gazdagítja. A király a saját rendszerünk, saját magunk homeosztázisában a tudatunk, a világ dolgaiban való tudatos részvételünk. Vajon harmóniában vagyunk-e azzal a táplálékkal, amit beviszünk a saját rendszerünkbe? Vajon azt adjuk-e magunknak, ami valóban nekünk való? Olyan eledelen ételtjük-e magunkat, ami harmóniában van az álommal, amelyet megálmodtunk magunknak? És amely megkülönböztethetővé tesz minket az egyformaságban, mert a saját egyediségünket éljük minden pillanatban...

3. PRÓBA

„Pünkösöd napján, te Fehér király, jó reggel kelj fel, mosdjal, öltözzél, készülj a templomba. Mikor én harangoztatok, te is harangoztass, mikor én jövök a templomból, te is jöjj. Mikor én asztalhoz ülök, te is ülj asztalhoz, s mikor a legelső falást a villába veszem, úgy kilódd a nyilvesszővel a villámból, hogy a falba beleszagadjon, mert ha nem, országostul együtt porrá teszlek.”

Ez a próba egy nagy kérdést vet fel az álunkkal kapcsolatban: vajon összhangban vagyok-e önmagammal? A mi emberi világunknak ez a két tartománya, a fehér és a fekete, vagy másképpen a külső és a belső vajon tud-e együttműködni? Azt teszem-e, amit gondolok, úgy viselkedem-e, ahogyan érzek? A mese nem tesz fel kérdéseket, csak közli, hogy ha nem így van, akkor *országostul együtt porrá teszlek*. Ez élet halál kérdése. Ha nem tudjuk megvalósítani ezt az egységet, akkor valószínű, hogy sok kis halál lesz az életünk. S mindez Pünkösöd idején történik, és nem máskor, mert Pünkösödnek van egy sajátos tartalma az évkör ünnepeiben: ez a szellemi ember születésének időpontja, amikor az anyagi létezés betöltekezik a szellem erejével.

Nem kevesebbet állít a mesénk, mint hogy az álom megvalósításához meg kell születnie a szellemi embernek, aki harmóniában van önmagával, mert tudja, hogy mit mi célból és milyen érzésektől indítatva tesz. Úgy beszél, ahogy érez, úgy cselekszik, hogy az ne csak a saját érdekeit szolgálja, de mások javát is. A mese még folytatódik, de itt érdemes megint megállni egy pillanatra, mert újra itt a kérdés: mi lehet fontosabb az életben, mint ez a jó gazda által megjelenített állandó tevékenység, maga a munka és a belőle származó jólét? Van-e ennél fontosabb, hogy jó polgárai legyünk egy állandóan tevékenykedő, jól körülhatárolható anyagi világnak?

Úgy tűnik, a mesénk azt sugallja, hogy van valami, ami ennél fontosabb. Valami, amiért érdemes a megkötötötést, a bezárattatást, a valószínű éhhalált is megkockáztatni, mert ez a valami fontosabb mindezeknél. Hősünk elindult szolgálni, vagy másképpen istenes emberré válni. Olyan emberré, akinek van álma az életéről. De mi is ez az álom?

Mesei nyelven ezt úgy mondhatnánk, hogy megszólalt benne az „égi szép” hívása. Ez ugyanaz, ami az íróat arra készíti, hogy írjon, a költőt, hogy „*verset írjon, amikor nem verset írni volna jó*”, bármely művészt, hogy alkosson, bármely embert, hogy kifejezze azt, ami ő. A Taóban lenni azt jelenti: tökéletesedés, teljesség, betöltött rendeltetés, kezdet és cél, a dolgokkal velük született létértelem maradéktalan megvalósítása.

XIV. Lajos francia király azt mondta „*L'état, c'est moi*” – *az állam én vagyok*. De mondhatjuk úgy is – az Álomlátó fiúval együtt – *az álom én vagyok*. Mert én vagyok a jó gazda, aki teszi a dolgát, a vadász, aki megtanul bánni a testével, a fizikai lehetőségeivel és a korlátaival. De a király is én vagyok, aki képes tudatosan együttműködni a világban felismert renddel, és a kis királylány is, aki kinyitja a belső ajtót az „égi széppel” való találkozáshoz. Az álomom vagyok, és az élet vagyok, ami élni akar, de nem akárhogyan, nem csak úgy, a mások álmán, készen kapott képeken vegetálva, hanem teljesen és egészen, élményként megélve a világot.

A mese természetesen folytatódik még, hősünk kilövi azt a nyilat, elveszi a kis királylányt, majd még egy nagy kihívást kap: át kell mennie a *Fekete király* birodalmába, és ott szemtől szembe kerül magával a *Fekete királlyal* is. De ezt a kihívást vagy inkább elhívást már meghagynám kinek-kinek, mert annak a bizonyos tartománynak a titkait nem érdemes kifecsegni...

JEGYZETEK

- 1 Újsághír, Mórocz Zsolt cikkéből idézve – Új Forrás 31. évf. 8. sz. (1999. október)
- 2 Faust 2. rész, sötét galéria
- 3 Kriza János: Az álomlátó fiú. Móra Kk 1961. 144-164. p.

Álmában nevető felbő